

ตราไปรษณียากร

ตราไปรษณียากร (Postage - stamps) ได้แก่ บัตรตราใดๆ ซึ่งจัดให้มีขึ้นเพื่อใช้เป็นค่าไปรษณียากรหรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ หรือ (ใช้เป็นจำนวนเงินที่จะต้องเสียในการส่งไปรษณีย์ภัณฑ์รวมทั้งตราไปรษณียากรสำหรับฉีก หรือตราไปรษณียากรที่พิมพ์ ดุน หรือแสดงไว้โดยวิธีอื่นบนซอง กระดาษห่อ ไปรษณีย์บัตรหรือสิ่งอื่นๆ¹

ความเป็นมาของตราไปรษณียากร

เซอร์โรเนลด์ ฮิลล์² (Sir Ronald Hill : 1795 - 1879) ชาวอังกฤษ เป็นผู้คิดวิธีเก็บค่าธรรมเนียมการส่งจดหมายและไปรษณีย์ภัณฑ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ในกิจการไปรษณีย์ของประเทศอังกฤษ เมื่อ ค.ศ. 1837 โดยเสนอให้รัฐบาลจัดทำตราไปรษณียากรเป็นแผ่นสีเหลืองมีพื้นผ้าเล็กๆ สำหรับปิดบนซองจดหมายเพื่อส่งถึงบุคคลอื่น ทั้งการส่งภายในประเทศและการส่งไปต่างประเทศ ความคิดของฮิลล์เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศอังกฤษและประเทศอื่นๆ

ค.ศ. 1840 การไปรษณีย์อังกฤษได้ผลิตตราไปรษณียากรดวงแรกซึ่งกลายเป็น**ตราไปรษณียากรดวงแรกของโลก** รู้จักกันในนาม “The Penny Black” เพราะเป็นตราไปรษณีย์สีดำ - ขาว ในตราไปรษณีย์ดวงนั้นมีพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระ

พระบรมราชินีนาถวิกตอเรีย (Queen Victoria) คำว่า Postage และ One penny ไม่ปรากฏชื่อประเทศอังกฤษ จึงกลายเป็นประเพณีปฏิบัติต่อมาของประเทศอังกฤษจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีประเทศอังกฤษเพียงประเทศเดียวในโลกที่ไม่ระบุชื่อประเทศในตราไปรษณียากร

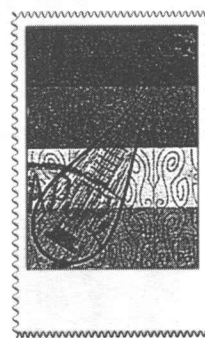
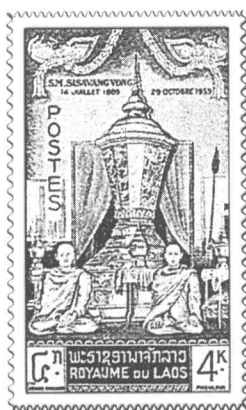
ค.ศ. 1947 รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ผลิตตราไปรษณียากรออกมา 2 ดวง ดวงหนึ่งราคา 10 เซนต์ เป็นภาพประธานาธิบดี ยอร์จ วอชิงตัน (George Washington) อีกดวงหนึ่งราคา 5 เซนต์ เป็นภาพประธานาธิบดีเบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin)

หลังจากนั้นประเทศต่างๆ ได้เริ่มผลิตตราไปรษณียากรของตนออกมาใช้มากขึ้นๆ และพัฒนาขึ้นพร้อมๆ กับพัฒนาการด้านกิจการไปรษณีย์ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เมื่อการไปรษณีย์พัฒนามากขึ้น ทุกประเทศได้รวมตัวกันเป็น**สหภาพไปรษณีย์สากล** (Universal Postal Union) โดยมีประเทศต่างๆ เป็นสมาชิก ทำให้กิจการไปรษณีย์และการผลิตตราไปรษณียากรเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเป็นธรรม เราจึงได้เห็นตราไปรษณียากรของประเทศต่างๆ ผลิตออกมาในวาระสำคัญๆ มากขึ้น มีความสวยงามและมีคุณค่า

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หน้า 428.

² “Stamps and Stamp Collecting,” หน้า 396.

ตัวอย่าง ตราไปรษณียากรบางดวงของบางประเทศในอดีต ส่วนตราไปรษณียากรในปัจจุบัน
พบเห็นอยู่ทั่วไป

ตราไปรษณียากรของประเทศไทย

ประเทศไทยได้เริ่มกิจการไปรษณีย์ขึ้นในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ โดยจัดตั้งกรมไปรษณีย์โทรเลขขึ้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2426³ และเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ ตราไปรษณียากรไทยชุดแรก คือ ชุดโสฬส ผลิตออกมาประกาศใช้ในวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2426 ซึ่งเป็นวันก่อตั้งกรมไปรษณีย์โทรเลขนั่นเอง

ตราไปรษณียากรชุดโสฬสซึ่งเป็นตราไปรษณียากรไทยชุดแรกเป็นภาพพระบรมฉายาลักษณ์ รัชกาลที่ 5 ทั้งชุดจำนวน 6 ดวง ราคา 1 โสฬส 1 อัฐ 1 เลี้ยว 1 ซีก 1 เฟื้อง และ 1 สลึง ตราไปรษณียากรชุดแรกนี้ไม่ได้ระบุชื่อประเทศ เพราะเลียนแบบตราไปรษณียากรอังกฤษ

มาตราเงินในสมัยนั้นเรียกกันว่า “มาตราเงินตามวิธีประเพณี” 16 โสฬส = 1 เฟื้อง 8 อัฐ = 1 เฟื้อง 1 ซีก = 12 เฟื้อง 2 เฟื้อง = 1 สลึง

นับตั้งแต่นั้นมา ตราไปรษณียากรไทยได้พัฒนาขึ้นและเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับทุกรัชสมัย มีทั้งตราไปรษณียากรชุดพระบรมฉายาลักษณ์ และชุดพิเศษต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชุดพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 6 ระบุชื่อประเทศสยาม - SIAM เปลี่ยนค่าเงินเป็นสตางค์ (100 สต. = 1 บาท)

ชุดพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 7 ระบุชื่อประเทศสยาม - SIAM

³ “การพัฒนากรมไปรษณีย์โทรเลขและการไปรษณีย์โทรเลขสมัยรัชกาลที่ 9” หน้า 63.

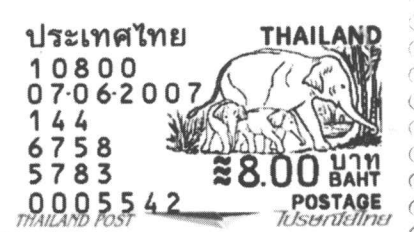
ชุดพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 8 เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น ไทย ไม่มีภาษาอังกฤษ

ชุดพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 9 ระบุชื่อประเทศไทย - SIAM บ้าง ไทย - THAI postage บ้าง ไทย - THAILAND บ้าง ปัจจุบัน : ประเทศไทย - THAILAND

ตราไปรษณียากรชุดพิเศษต่างๆ มีจำนวนมาก

เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหภาพ
ไปรษณีย์สากลแล้ว ตราไปรษณียากรของไทยทุก
ดวงทุกชุดจะระบุปีที่ผลิตออกจำหน่ายเสมอ ทั้งนี้
ตามข้อตกลงของสหภาพไปรษณีย์สากล

การสะสมตราไปรษณียากร

การสะสมตราไปรษณียากรเริ่มขึ้นหลังจากที่
ตราไปรษณียากรดวงแรกเริ่มออกจำหน่าย ผู้เก็บ
สะสมล้วนแต่มีจุดหมายที่แตกต่างกันไป บางคน
สะสมเพื่อเป็นงานอดิเรกอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่บาง
คนมีจุดมุ่งหมายหลายประการมากกว่านั้นมาก
ประโยชน์ของการสะสมตราไปรษณียากรที่สำคัญ
มากอย่างหนึ่งก็คือ ประโยชน์ด้านการศึกษา ตรา
ไปรษณียากรแต่ละดวงบ่งบอกอะไร ๆ หลาย ๆ อย่าง
ใครมีความสนใจด้านใดก็นิยมสะสมดวงที่ให้

ประโยชน์ในด้านนั้น เช่น ถ้าสนใจด้านพฤกษศาสตร์
ก็สะสมตราไปรษณียากรเกี่ยวกับพืชพันธุ์ต่าง ๆ
ดอกไม้ ผลไม้ เป็นต้น หรือถ้าสนใจเกี่ยวกับสัตว์
ชนิดหนึ่งชนิดใดก็เก็บสะสมเฉพาะดวงที่มีรูปสัตว์นั้น
แล้วศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพืชหรือสัตว์นั้น ๆ ให้
กว้างขวางขึ้นอีก

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการสะสมตรา
ไปรษณียากรในด้านประโยชน์เพื่อการศึกษา ขอ
เสนอในรูปแบบบทความของผู้สะสมตราไปรษณียากร
คนหนึ่งซึ่งสนใจเก็บสะสมตราไปรษณียากรดอกไม้
ของประเทศต่างๆ ทั่วโลก จะเห็นได้ว่า จากตรา
ไปรษณียากรภาพดอกไม้สามารถนำไปศึกษา
เรื่องอื่น ๆ ของประเทศนั้นได้อีกหลายด้าน ทั้งนี้ขึ้น
อยู่กับว่ามีความสนใจในเรื่องอะไรบ้าง

⁴ "Stamps and Stamp Collecting," หน้า 396.

ตราไปรษณียากรดอกไม้ของประเทศภูฏาน

(เรื่องนี้พิมพ์ในวารสารตราไปรษณียากรมาแล้วใน พ.ศ. 2549)

ราชอาณาจักรภูฏาน⁵ (Kingdom of Bhutan) เป็นชื่อที่เรียกเป็นทางราชการ ส่วนชื่อที่เรียกเป็นภาษาท้องถิ่น คือ ดrukยูล (Druk Yul) แปลว่า “ดินแดนมังกรสายฟ้า” ประเทศเล็กๆ ในอ้อมกอดซีกตะวันออกของเทือกเขาหิมาลัย โอบล้อมด้วยสองประเทศเพื่อนบ้านยักษ์ใหญ่อินเดียและสาธารณรัฐประชาชนจีน ภูฏานมีอาณาเขตติดต่อกับเขตปกครองตนเองทิเบตของจีนทางตอนเหนือและติดต่อกับแคว้นอรุณาจัล (Arunachal) แคว้นเบงกอลตะวันตก แคว้นอัสสัมของอินเดีย และ ลิกซิมทางตะวันออก ทิศใต้ และทิศตะวันตก ตามลำดับ ประเทศนี้มีเนื้อที่ทั้งหมด 57,500 ตารางกิโลเมตร ภูฏานเป็นประเทศเกษตรกรรมซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงร้อยละ 8 โดยมีจำนวนเกษตรกรถึงร้อยละ 79 ของประชากรทั้งประเทศ พื้นที่นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ที่ปกคลุมด้วยผืนป่า มีภูเขาสูงร้อยละ 72 และอีกร้อยละ 20 จะมีหิมะปกคลุมตลอดทั้งปี ประเทศภูฏานตั้งอยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ประมาณ 150 เมตร ถึงกว่า 7,000 เมตร การเดินทางไปภูฏานทำได้ 2 ทาง คือ ทางบก ผ่านอินเดีย และทางอากาศ โดยสายการบินดรูคแอร์ (Druk Air) ซึ่งเป็นสายการบินแห่งชาติภูฏาน มีสนามบินระหว่างประเทศอยู่สนามบินเดียว คือ สนามบินปาริ (Paro Airport) อยู่ห่างจากเมืองหลวงทิมพู 53 กิโลเมตร การเดินทางระหว่างเมืองในภูฏานมีถนนสายหลักเพียงสายเดียว คือ National Highway ไม่มีทางรถไฟ และ ไม่มีสนามบินในประเทศ การคมนาคมของประชาชนนั้นถ้าไม่ใช้รถยนต์ก็ใช้การเดินทางเท้า

ภูฏานเป็นประเทศประชาธิปไตยที่น่าสนใจมาก มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประเทศนี้ใช้ทฤษฎีความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH - Gross National Happiness) เป็นหลักในการพัฒนาประเทศ ไม่ใช้การจัดการพัฒนาด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP - Gross National products) เป็นประเทศที่ยังจำกัดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ นักท่องเที่ยวท่านหนึ่งบรรยายภาพประเทศภูฏานไว้ที่น่าสนใจยิ่งว่า “ภูฏาน สวิสแห่งเอเชีย ราชอาณาจักรท่ามกลางหุบเขาหิมาลัย ณ สุดปลายฟ้าที่เต็มไปด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อนและป่าไม้อุดมสมบูรณ์พร้อมด้วยทิวทัศน์อันสวยงาม อากาศบริสุทธิ์ และผู้คนเป็นมิตรซึ่งยังคงดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายโดยรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีโบราณไว้อย่างเหนียวแน่น”⁶

ประเทศภูฏาน⁷ มีประชากรทั้งสิ้น (พ.ศ. 2548) 752,693 คน เฉลี่ยความหนาแน่นของประชากรตารางกิโลเมตรละไม่ถึง 10 คน

⁵ภาพสวรรค์ ภูฏาน สมบัติล้ำค่าแห่งแดนมังกรสายฟ้า. 2549.

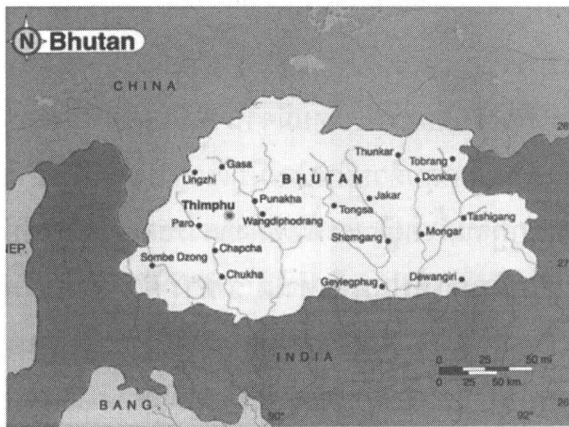
⁶ภูฏาน อาณาจักรบนฟ้า. หน้า 11 - 12.

⁷ฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี. หน้า 104 - 105.

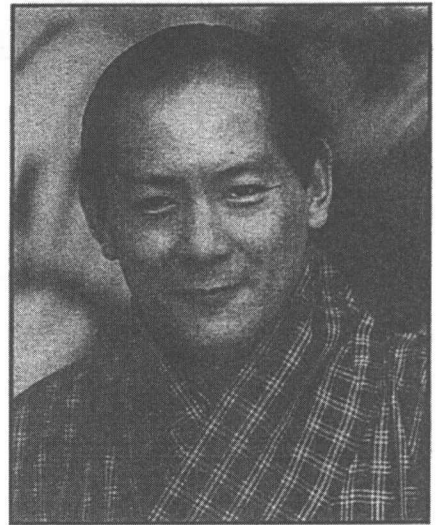

เมืองหลวง คือ กรุงทิมพู (Thimphu) สถานที่ตั้งพระราชวังตาชิโช (Tashichho Dzong) ภาษาราชการ คือ ภาษาซองखा หรือ ซองคา (DzongKha) ใช้ ภาษาอังกฤษ ในสถานศึกษา และการติดต่อธุรกิจ

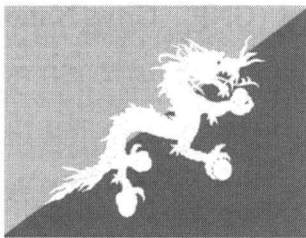
กษัตริย์ผู้ปกครองประเทศภูฏานองค์ก่อน คือ สมเด็จพระราชาธิบดียิกเม ซิงเย วังชุก (Jigme Singe Wangchuck) พระองค์ได้ทรงสละราชสมบัติใน พ.ศ. 2549 ให้พระราชโอรสเจ้าชายยิกเม เคซาร์ นัมเกล วังชุก (Jigme Khesar Namgyel Wangchuck) มกุฎราชกุมารทรงครองราชย์ เมื่อเดือน ธันวาคม 2549

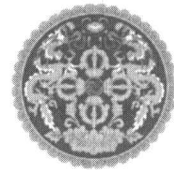
แผนที่ภูฏาน

อดีตพระราชาธิบดี

ธงชาติ สีเหลือง - ส้ม
มีรูปมังกรอยู่ตรงกลาง

ตราแผ่นดิน

มกฏราชกุมาร

ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ภูฏานแล้วตั้งแต่เดือน

ธันวาคม 2549

สมเด็จพระราชินีแห่งราชอาณาจักรภูฏาน

Ashi Dorii Wangmo Wangchuck

พระราชมารดา

ผู้นิพนธ์ “ภาพสวรรค์ ภูฏาน...”

กิจการไปรษณีย์ และตราไปรษณียากรภูฏาน

ประเทศภูฏานเริ่มกิจการไปรษณีย์ โดยจัดตั้งกรมไปรษณีย์ขึ้นตามแผนพัฒนาระยะห้าปีแรก (The First Five Years Development Plan 1961 - 1966)⁸ และมีตราไปรษณียากรออกมาใช้ครั้งแรกใน ค.ศ. 1962 ภูฏานเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพไปรษณีย์สากล (Universal Postal Union) เมื่อ ค.ศ. 1969 ตราไปรษณียากรของภูฏานที่ผลิตออกมัล้วนเป็นตราไปรษณียากรที่สวยงามมีคุณค่าเป็นที่ฮือฮาและกล่าวถึงกันมาก หลังจากที่ได้นำไปร่วมแสดงในงานนิทรรศการตราไปรษณียากรระหว่างประเทศที่เมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย ใน ค.ศ. 1970 แล้ว ไม่ว่าจะตราไปรษณียากรชุดพระมหากษัตริย์ ชุดศาสนา ชุดระบำหน้ากาก ชุดดอกไม้ ชุดแมลง ชุดสัตว์ ชุดนก ฯลฯ (นอกจากภูฏานจะผลิตตราไปรษณียากรกระดาษแล้ว ยังผลิตตราไปรษณียากรผ้าไหม ไม้ แกะสลัก ทองคำ 22 กะรัต ยิ่งกว่านั้นใน ค.ศ. 1967 ยังผลิตตราไปรษณียากร 3 มิติ อีกด้วย) ตราไปรษณียากรชุดหนึ่งที่น่าสนใจมากคือ ชุด King Jigme Singe Wangchuck Twentieth Birthday เมื่อ 11 สิงหาคม ค.ศ. 1975 เป็นตราไปรษณียากรรูปวงกลมจำนวน 6 ดวง สีแดง - ทอง 3 ดวง ราคา 1, 1.30, 3 NU. และสีเขียว - ทอง 3 ดวง ราคา 15, 25, 90 CH.

⁸“การสื่อสารและการไปรษณีย์” คู่มือนักเดินทางฉบับพกพา. ภูฏาน หน้า 59.

ตราไปรษณียากรดอกไม้ของภูฏาน

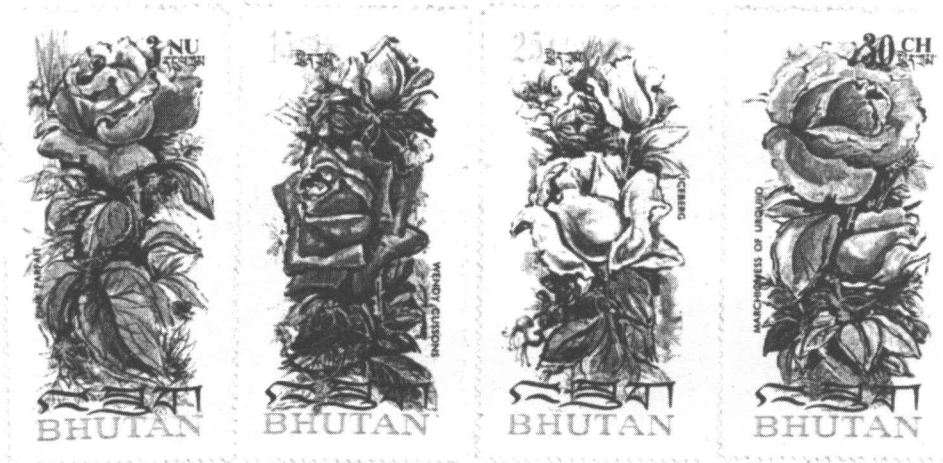
ภูฏานได้ผลิตตราไปรษณียากรดอกไม้สวยๆ ออกมาหลายชุด แต่ละชุดสวยงาม เนื่องจากประเทศนี้มีป่าเขาลำเนาไพรทั่วไป ภูมิประเทศและภูมิอากาศช่วยให้มีไม้ดอกงอกงามได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่าง ตราไปรษณียากรดอกไม้มีดังต่อไปนี้ (บางชุดบอกชื่อเฉพาะ. ชื่อวิทยาศาสตร์ นำเสียดายที่ทุกชุดไม่ได้บอกปีที่ออกจำหน่าย)

1. ชุดดอกไม้ป่า (ภาพถ่าย) จำนวน 9 ดวง สีเหลืองมัจจุรัส 3 x 3 ซม. ราคาหน้าดวง ตั้งแต่ 1, 2.5, 4, 5 NU และราคา 3, 5, 7, 10, 50 CH

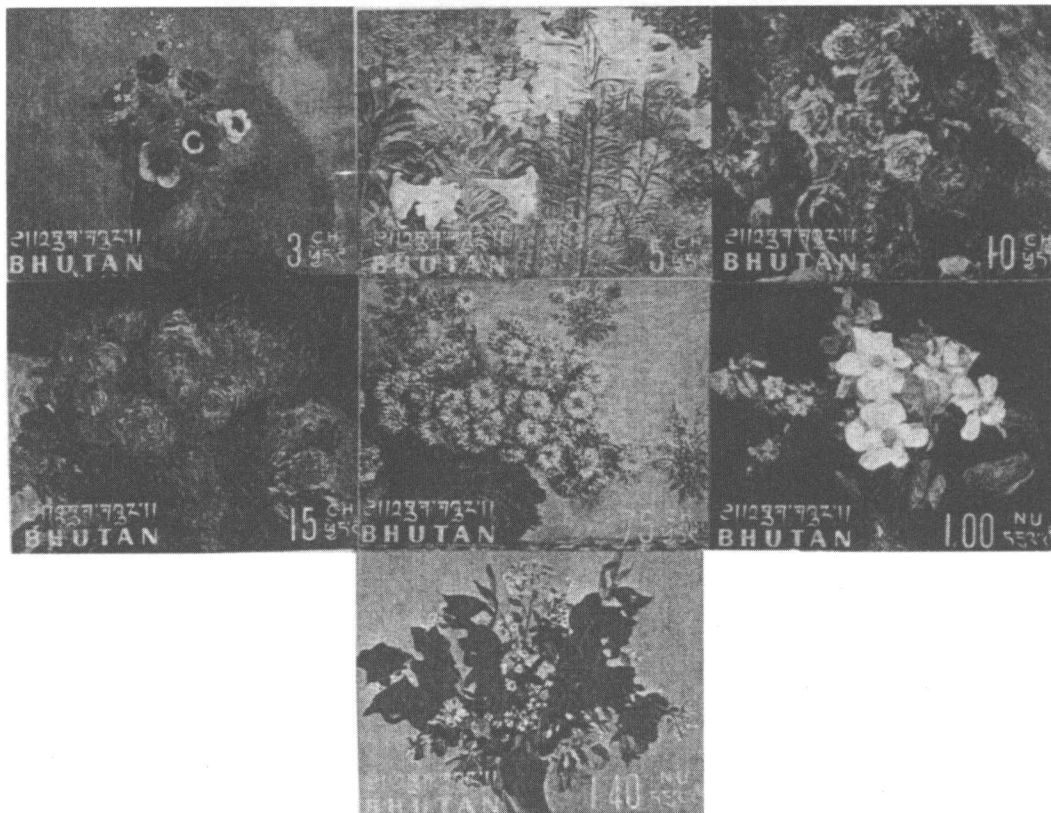
2. ชุดดอกกุหลาบ (ภาพเขียน) จำนวน 4 ดวง แนวตั้งขนาด 3 × 6 ซม. ราคาหน้าดวง 15, 25, 30 CH และ 3 NU

3. ชุดดอกกล้วยไม้ (ภาพเขียน) จำนวน 12 ดวง แนวตั้งขนาด 2.5 × 4 ซม. ราคาหน้าดวง 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10, 20, 25, 35 NU และ 10, 50 CH. EXPO' 90

4. ชุดดอกไม้จากภาพเขียนสีน้ำมัน จำนวน 7 ดวง แนวนอนขนาด 3.5 × 4.5 ซม. ราคาหน้าดวง 3, 5, 10, 15, 75 CH และ 1.00, 1.40 NU ไม่ไปรู

สกุลเงินของภูฏาน

ในตราไปรษณียากรทุก ๆ ดวงจะปรากฏราคาหน้าดวงอยู่ 2 ราคา คือ NU และ CH นั่นคือสกุลเงินที่ใช้อยู่ในราชอาณาจักรภูฏาน นอกจากเงินภูฏานแล้วในประเทศนี้ยังใช้เงินรูปีของอินเดียซื้อสินค้าต่าง ๆ ในตลาดได้ เพราะเงินภูฏานผูกติดกับเงินรูปีอินเดีย

สกุลเงินภูฏาน คือ งุลตรัม (Ngultrum) ใช้คำย่อ NU และ เซลตรัม (Cheltrum) ใช้คำย่อ CH โดยมีอัตราเงิน 1 NU = 100 CH

เทียบค่าเงินตามอัตราแลกเปลี่ยนกับเงินต่างประเทศ (เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2549) คือ

1 ดอลลาร์ สหรัฐ	=	44.42 NU
1 บาท ไทย	=	1.185 NU
1 รูปี อินเดีย	=	1 NU

เมื่อทราบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราดังนี้แล้ว ก็สามารถคิดค่าเงินตามราคาหน้าดวงตราไปรษณียากรได้

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการเดลินิวส์. **ฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี**. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์สี่พระยาการพิมพ์ จำกัด, 2549.
- การพัฒนากรมไปรษณีย์โทรเลขและการไปรษณีย์โทรเลขสมัยรัชกาลที่ 9**. อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ
นายสุรินทร์ วิเศษกุล ณ เมรุวัดธาตุทอง 24 มีนาคม 2540.
- พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546.
- วีณา รุจิรพงศ์. **ภูฏาน...อาณาจักรบนฟ้า**. กรุงเทพฯ : อทิตตา, 2549.
- ศุภลักษณ์ สนั่นชัย. **คู่มือนักท่องเที่ยวฉบับพกพา ภูฏาน**. กรุงเทพฯ : อทิตตา, 2549.
- อมร แสงมณี (แปล). **ภาพสวรรค์ ภูฏาน สมบัติล้ำค่าแห่งแดนมังกรสายฟ้า**. (A Portrait of Bhutan, Treasures of the Thunder Dragon – Ashi Dorji Wangmo Wangchuck, Queen of Bhutan – นิพนธ์), กรุงเทพฯ : ใ้ พระเจ้า, 2549.
- Zarchy, Harry. "Stamps and Stamp Collecting," **The New Book of Knowledge**. Vol. 17. Grolier Inc, N.Y., 1966.